

Allò que batega sota els peus

Projecte Històries i Camins,
passeig literari pels camins pirinencs

Núria Garcia-Quera
Escriptora, arqueòloga lingüística i
comissària de l'exposició Històries i Camins

El projecte **Històries i Camins, passeig literari pels camins pirinencs** és una iniciativa innovadora promoguda per la Taula de Camins de l'Alt Pirineu i Aran (IDAPA). Més enllà d'una exposició, el projecte ha generat multitud de propostes educatives i culturals.

Més informació. www.sompirineu.cat/histories-i-camins

**Coneixem el
millor traçat, el
millor pendent,
el millor vessant
segons les
estacions, i el
trajecte més
eficient i segur**

Som tan vells com els primers desplaçaments a fora de l'aigua. Potser vam començar a existir quan fa 360 milions d'anys els primers animals terrestres feien ús de les seves potes rudimentàries per seguir els mateixos trajectes. Vam continuar existint a mesura que els animals aquàtics anaven fent la transició cap al medi terrestre fins arribar als *Homo habilis* fa uns 2,4 milions d'anys. Aquells humans devien seguir els mateixos trajectes per arribar al bosc on creixien els fruits que els agradaven, els rius amb peixos, els caus d'animals i els passos del paisatge.

Som vius gràcies a ser trepitjats constantment i, tot s'ha de dir, gràcies als humans. Perquè al llarg de la nostra dilatada existència ens han tingut amb gran consideració. Ens han empedrat, ens han construït rases per desaiugar-nos, ens

han fet menys costeruts i erosius, i ens han aixecat parets de pedra seca a costat i costat. Fins i tot tenim roques conegudes com *reposadors* perquè ells puguin seure-hi una estona abans de continuar el seu camí. Els humans ens han estimat perquè unim llocs importants i perquè som savis. Coneixem el millor traçat, el millor pendent, el millor vessant segons les estacions, i el trajecte més eficient i segur per arribar als llocs de culte, als guals dels rius i als ports de muntanya.

I ha estat així com, a partir d'aquesta simbiosi amb els humans, hem estat testimonis de milers d'històries, moltes d'elles commovedores. Algunes han tingut lloc al Pirineu, una terra de frontera ortogràficament abrupta. Al Pallars Sobirà, per exemple, s'explica que l'any 1935 un noi a punt de ser pare va rebre l'encàrrec d'acompanyar un metge de Barcelona i la seva dona a l'estany de Sant Maurici. Ells anaven a cavall i ell a peu. Nosaltres vam veure de reüll allò que va passar quan el noi i la dona del metge es van quedar sols. Al Pallars Jussà també vam ser presents quan enmig d'una tempesta un músic va patir un atac de bogeria a dalt del port de Rus.

**Potser algun dia els humans
entendran que som molt més
que terra pitjada, pedres i
trajectes que s'obliden quan
s'asfalten camins nous**

O de totes les experiències punyents que va viure l'André Parent a la Cerdanya, un dels passadors que entre els anys 1939 i 1944 van ajudar a 80.000 persones que fugien dels nazis a travessar el Pirineu. Hem vist com convivia les trementinaires de l'Alt Urgell quan voltaven pel món venent herbes i trementina; com el veïnat d'un poble de l'Aran cavava una tomba a fora del cementiri per enterrar-hi, en un acte de solidaritat, una noia de trenta-tres anys; o com una parella de l'Alta Ribagorça que s'acabava de casar moria a dalt del port de Vielha en el seu intent d'arribar a França.

Som vells, som savis i encara som vius, però malgrat que durant segles hem estat mimats, tan bon punt es construeixen carreteres, els humans que viuen en pobles on l'asfalt encara no hi arriba ens maleeixen i, així que hi arriba, ens abandonen. La seva vida i la dels seus avantpassats es poden escriure a partir del que han viscut en trepitjar-nos, però ja no ens estimen.

Per això ens va sobtar que l'any 2021 les sis històries explicades més amunt i els camins on van tenir lloc es convertissin en una exposició. D'un dia per l'altre ens vam convertir en protagonistes. Sis camins, cadascun d'una comarca de l'Alt Pirineu i Aran, i amb una història explicada per un d'aquests humans que escriuen: Maria Barbal, Pep Coll, Assumpta Montellà, David Martí, Jordi Portals i Juli Soler Santaló. A partir d'aquesta exposició vam entendre que per als humans una cosa és recórrer-nos a peu i l'altra és fer-ho sabent fets que han passat a sobre nostre. Diuen que

llavors nosaltres cobrem vida, que ens convertim en camins viscuts, que els despertem emocions i llavors el gaudi que senten en caminar per sobre nostre pren una altra dimensió.

I així és com ara ja hi ha dues exposicions en què som els protagonistes. Han estat en més de trenta poblacions i, a cada lloc on arriben, s'hi fan visites guiades de les exposicions, xerrades i col·loquis sobre nosaltres, i lectures dramatitzades de les històries. També som els protagonistes del llibre *Els camins escrits del Pirineu*. *Històries a peu* i de l'obra de teatre *Camins que parlen*. I comencem a ser protagonistes a escoles i instituts de l'Alt Pirineu i Aran, ja que a través nostre l'alumnat aprèn moltes disciplines.

Avui aquestes iniciatives estan donant feina a professionals del teatre, la dinamització cultural, l'escriptura, la recerca, els guiatges, el transport, l'educació, el disseny, la comunicació, la restauració de camins, la fotografia, la il·lustració, les arts gràfiques, la fusteria, les aplicacions multimèdia, etc. Però el que més ens satisfà és que a poc a poc anem entrant en l'imaginari col·lectiu com a quelcom a protegir. Perquè som patrimoni material i immaterial. Potser algun dia els humans entendran que som molt més que terra pitjada, pedres i trajectes que s'obliden quan s'asfalten camins nous. Som la memòria viva d'un paisatge, el fil que uneix generacions, el testimoni silent de vides passades i presents. I mentre hi hagi algú que ens trepitgi amb respecte, que ens miri amb admiració i que ens preservi amb estima, continuarem aquí, vells i savis, acompanyant els passos de qui vulgui caminar-nos.

**Som vells, som
savis i encara
som vius**

Albert Álvarez Marsal